

Nr 108.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1919 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upphjälpande av folkskoleväsendet inom lappmarksförsamlingar med icke finsktalande befolkning i Västerbottens och Norrbottens län samt inom Över-Kalix församling av Norrbottens län.

(2:a avd.)

I den till riksdagen den 9 januari 1919 avlätna statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 204) föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående upphjälpande av folkskoleväsendet inom lappmarksförsamlingar med icke finsktalande befolkning i Västerbottens och Norrbottens län samt inom Över-Kalix församling i Norrbottens län, beräkna för ändamålet dels på ordinarie stat för år 1920 ett belopp av 140,000 kronor, dels ock på extra stat för samma år ett belopp av 90,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 11 mars 1919 till riksdagen avläten, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 348, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

för upphjälpande av folkskoleväsendet inom lappmarksförsamlingar med icke finsktalande befolkning i Västerbottens och Norrbottens län samt inom Över-Kalix församling i Norrbottens län

1. såsom bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning bevilja ett belopp av 270,000 kronor att utgå enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder och därav anvisa på extra stat för år 1920 såsom reservationsanslag ett belopp av 90,000 kronor;

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 6 saml. 50 häft. (Nr 108.)

2. för beredande av möjlighet till skolgång genom inackordering i skolhem eller enskilda hem för skolpliktiga barn av fattiga, avlägset boende föräldrar under riksstatsens åttonde huvudtitel uppföra ett ordinarie förslagsanslag, högst 75,000 kronor, att utgå enligt de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva;

3. a) besluta, att till lärare och lärarinnor vid egentliga folkskolor, mindre folkskolor och småskolor inom ifrågavarande församlingar må under villkor och bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskriva, utöver dem eljest tillkommande avlöningsförmåner av statsmedel utgå särskilda lönetillägg med 200 kronor för år åt ordinarie och extra ordinarie lärare eller lärarinna vid egentlig folkskola samt med 100 kronor för år åt vikarierande och biträdande lärare vid egentlig folkskola, lärare vid mindre folkskola och lärare vid småskola, manlig eller kvinnlig;

b) till bestridande av omförmälda lönetillägg uppföra på ordinarie stat under nämnda huvudtitel ett förslagsanslag med titel »Särskilt lönetillägg åt lärare i lappmarksförsamlingar med icke finsktalande befolkning samt i Över-Kalix församling», å 47,000 kronor;

4. a) besluta, att till avlöande av föreståndarinna för skolhem eller arbetsstuga inom ifrågavarande församlingar må enligt villkor och bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå statsbidrag ävensom särskilda lönetillägg efter samma grunder som till avlöning åt vederbörligen examinerad lärarinna vid småskola inom samma församlingar;

b) till bestridande av kostnaderna härför under åttonde huvudtiteln uppföra ett ordinarie förslagsanslag å 11,000 kronor;

c) medgiva, att föreståndarinna för skolhem eller arbetsstuga må under de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, vinna inträde i småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt eller den pensionsanstalt, som kan komma att övertaga nämnda ålderdomsunderstödsanstalts funktioner;

5. till uppehållande av Skytteanska lappfolkskolan i Tärna uppföra under nämnda huvudtitel ett ordinarie förslagsanslag å 7,000 kronor att användas enligt av Kungl. Maj:t meddelade närmare föreskrifter.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Lika med departementschefen anser utskottet det vara genom utredningen ådagalagt, att förmedelst särskilda statsbidrag bistånd från statsmakternas sida är av nöden för ett mera nöjaktigt ordnande av folkskoleväsendet inom de lappmarksförsamlingar, varom i förevarande proposition är tal.

Beträffande de ändamål, för vilka särskilda statsbidrag ifrågasatts, har departementschefen, efter angivande av de olika önskemål, som från myndigheternas sida i förevarande avseende uppställts, för egen del ansett, att det allmänna bör träda hjälpende emellan ifråga om tillgodoseende av följande krav, nämligen inackordering och skolhem samt extra lönetillägg åt lärarpersonalen. Utskottet har funnit sig böra i stort sett ansluta sig till de synpunkter och förslag, som av departementschefen i senast angivna hänseenden framlagts.

I samband med förslaget om statsbidrag för skolhems inrättande har ifrågasatts, att bidrag av allmänna medel skulle, under enahanda villkor och efter samma grunder som ifråga om skolhemmen, utgå till bestriktande av de vid de inom här ifrågavarande lappmarksområde belägna, genom enskilda medel upprättade och underhållna arbetsstugorna anställda föreståndarinnornas löner. Såsom förutsättningar för understödets utgående har av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits, att arbetsstugorna allt framgent vore anordnade efter lämplig plan och att deras föreståndarinnor erhöle samma avlöningsförmåner som skolhemmens; den statliga kontrollen skulle utövas genom folkskolinspektörerna. Utskottet har i sistnämnda hänseende intet att erinra, men vill till angivna förutsättningar ytterligare foga en, nämligen att barnantalet i varje arbetsstuga ej understiger 20.

Vad angår frågan om extra lönetillägg åt lärarpersonalen inom förevarande lappmarksförsamlingar har utskottet ej kunnat underlåta att med hänsyn till de vittgående konsekvenser, ett bifall till förslaget i denna del skulle medföra, ställa sig synnerligen tveksamt gentemot framställningen i denna del. Då emellertid starka skäl äro anförda till förmån för förslaget och då det allenast avser de lappmarksförsamlingar, som äro i avseende å skolväsen och lärarpersonal mest ogynnsamt ställda, har utskottet, jämväl i betraktande av att dylika tillägg i visst fall redan utgå till lärare inom ett inom lappmarken beläget skoldistrikt, ansett sig böra låta sina betänkligheter härutinnan vika och får förty förorda förslaget även i denna del.

I fråga om grunderna för de särskilda statsbidragens utgående har utskottet vid prövning av desamma allenast funnit anledning till erinran i följande hänseende. Såsom bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning har Kungl. Maj:t föreslagit ett belopp av 270,000 kronor. Beloppet skulle fördelas på tre år, och har på extra stat för år 1920 ifrågasatts såsom reservationsanslag ett belopp av 90,000 kronor. Ifrågavarande kostnadberäkningar äro emellertid uppgjorda vid en tidpunkt, då konjunkturerna å byggnadsmarknaden befunno sig å en höjdpunkt. Utskottet

har i föregående fall givit uttryck åt den uppfattningen, att ett prisfall på förevarande område torde vara att förvänta och i anslutning härtill förordat nedsättning av utav Kungl. Maj:t föreslagna byggnadsanslag. Till denna uppfattning har även riksdagen genom sitt bifall till utskottets förslag anslutit sig. I enlighet härmed synes utskottet en nedsättning å den av Kungl. Maj:t för nu ifrågavarande ändamål äskade anslagssumman böra vidtagas, och har utskottet i detta avseende velat föreslå, att det för ett vart av de tre åren erforderliga beloppet bestämmes till 80,000 kronor i stället för 90,000 kronor och att anslagssumman i dess helhet följaktligen sättes till 240,000 kronor.

Utskottet, som i övrigt icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, hemställer,

att riksdagen må

för upphjälpande av folkskoleväsendet inom lappmarksförsamlingar med icke finsktalande befolkning i Västerbottens och Norrbottens län samt inom Över-Kalix församling i Norrbottens län

1. såsom bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning bevilja ett belopp av 240,000 kronor att utgå enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder och därav anvisa på extra stat för år 1920 såsom reservationsanslag ett belopp av 80,000 kronor;

2. för beredande av möjlighet till skolgång genom inackordering i skolhem eller enskilda hem för skolpliktiga barn av fattiga, avlägset boende föräldrar under riksstatens åttonde huvudtitel uppföra ett ordinarie förslagsanslag, högst 75,000 kronor, att utgå enligt de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva;

3. a) besluta, att till lärare och lärarinnor vid egentliga folkskolor, mindre folkskolor och småskolor inom ifrågavarande församlingar må, under villkor och bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskriva, utöver dem eljest tillkommande avlöningsförmåner av statsmedel, utgå särskilda lönetillägg med 200 kronor för år åt ordinarie och extra ordinarie lärare eller lärarinna vid egentlig folkskola samt med 100 kronor för år åt vikarierande och biträdande lärare vid egentlig folkskola, lärare vid mindre folkskola och lärare vid småskola, manlig eller kvinnlig;

b) till bestridande av omförmälda lönetillägg uppföra på ordinarie stat under nämnda huvudtitel ett förslagsanslag med titel »Särskilt lönetillägg åt lärare i lappmarksförsamlingar med icke finsktalande befolkning samt i Över-Kalix församling», å 47,000 kronor;

4. a) besluta, att till avlöande av föreståndarinna för skolhem eller arbetsstuga inom ifrågavarande församlingar må enligt villkor och bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå statsbidrag även som särskilda lönetillägg efter samma grunder som till avlöning av vederbörligen examinerad lärarinna vid småskola inom samma församlingar;

b) till bestridande av kostnaderna härför under åttonde huvudtiteln uppföra ett ordinarie förslagsanslag å 11,000 kronor;

c) medgiva, att föreståndarinna för skolhem eller arbetsstuga må under de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, vinna inträde i småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt eller den pensionsanstalt, som kan komma att övertaga nämnda ålderdomsunderstödsanstalts funktioner; samt

5. till uppehållande av Skytteanska lappfolkskolan i Tärna uppföra under nämnda huvudtitel ett ordinarie förslagsanslag å 7,000 kronor att användas enligt av Kungl. Maj:t meddelade närmare föreskrifter.

Stockholm den 9 maj 1919.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzélius*, *C. J. G. Swartz*, *O. M. Strömberg*, *H. F. Lamm*, *G. M. H. Ekelund*, *A. C. Lindblad*, *O. Bergqvist*, *C. G. Ekman*, *H. G. W. Wrangel*, *A. Pers*, *J. L. Widell* och *E. A. Hallin* samt

från andra kammaren: herrar *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *J. Olofsson*, *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *A. Wiklund* i Brattfors, *A. Anderson* i Råstock, *O. H:son Waldén*, *S. Bengtsson* i Norup, *O. B. Nilsson* i Landeryd, *J. Erlansson*, *J. Jönsson* i Slätåker, *A. Mossberg* och *K. A. W. Björck*.
